

Esquirols: «Mai no hauríem pensat que les cançons durarien 50 anys»

Entrevistem la banda de l'Esquirol, que la setmana passada va rebre el Premi Enderrock d'Honor 2023 | Repassem amb els membres de la formació la seva trajectòria de mig segle

Esquirols amb el Premi Enderrock d'Honor 2023 | Michal Novak

Entre gener i febrer de 1973 un grup de joves de l'Esquirol, a Osona, va gravar el seu primer disc. El debut d'**Esquirols** era un recull de tonades muntanyenques titulat *Cants al vent* (Edigsa, 1973), que va tenir una bona acollida entre el públic. Només dues de les cançons eren peces pròpies d'una banda que es va batejar amb el nom popular del seu poble, que llavors encara es deia Santa Maria de Corcó. Va ser l'inici d'una trajectòria de 50 anys i sis àlbums que ha deixat algunes de les cançons més populars del folk català, i que mig segle més tard mereix ser reivindicat amb el Premi Enderrock d'Honor 2023.

Com us vau conèixer els tres cantants i músics que vau crear Esquirols?

Joan Vilamala: La història d'**Esquirols** va començar a la casa de colònies de Sant Martí de Merlès on portàvem els nens i nenes de l'Esquirol i de Folgueroles. I quan acabàvem, els monitors fèiem festa i cantàvem.

Josep Casadesús ?Sus': Assajàvem tot l'estiu amb la canalla i fèiem una mica de tot, des de cançons fins a acudits. Aquestes actuacions van ser l'arrel del grup.

Què cantàveu?

Rosa Maria Sadurní: Hi havia cançons de **Falsterbo**, per exemple.

S: I abans, altres coses, com "Sapore di sale". Fins que els compositors van fer un pas endavant i van escriure cançons pròpies.

J.V: L'inici d'**Esquirols**, quan li vam posar el nom, va ser el 1969. Era l'època del **Grup de Folk**, cantàvem "La vall del riu Vermell" i de seguida hi vam afegir "Volem pa amb oli".

El primer disc, 'Cants al vent', va ser estrany en la vostra trajectòria.

S: Sí, va ser un disc d'encàrrec. Edigsa ens va dir que ens publicaria un disc, però abans ens va demanar que en gravéssim un altre amb cançons de muntanya.

J.V: Ens va semblar bé, però vam demanar de posar-hi alguna cançó nostra. Vam aconseguir incloure-hi "Rústic-camp" i "Va passar a Collsacabra", que d'alguna manera també eren de temàtica muntanyenca.

Us van posar l'etiqueta de xirucaires?

J.V: Era un disc que ens havia de servir per donar-nos a conèixer però, tal com dius, ens va marcar de xirucaires, una etiqueta que ens va costar molt de treure'ns.

R.M.S: La cançó d'autor semblava patrimoni dels grans cantautors del moment. I com que érem un grup en quedàvem al marge.

Joan Crosas: Sempre ens han acusat de ser xirucaires, kumbes, gent de poble, de comarques? però ho hem estat i no hi renunciem. La cançó "Torna, torna Serrallonga" va néixer d'una preocupació per la terra.

En realitat, però, ja teníeu prou cançons per fer el primer disc?

J.V: Sí, en el nostre repertori ja hi havia "...I va callar", "Arrels", "Fent camí"...

Ramon Estrada: *Cants al vent* va presentar aquelles tonades d'una altra manera, perquè fins aleshores només les cantaven les corals. Jo, que encara no els coneixia, vaig comprar el K7 a Andorra. Va ser molt innovador.

Esquirols Foto: Arxiu de l'artista

El nucli dur era de l'Esquirol i Folgueroles però vau ampliar el grup fins a ser un quintet, amb Dolors Roca i Ramon Estrada.

J.V: Sí, hi ha dues etapes. El pes de l'Esquirol era gran, amb en Sus i la Rosa Maria, i també hi havia la meua aportació des de Folgueroles. La segona part va ser la més professional i de major èxit, amb la incorporació de la Dolors de Vic i en Ramon de Manresa.

J.C: Va ser una evolució progressiva. La Dolors va entrar a *Fent camí* i quan va marxar Rafel Sala, al disc *Colze amb colze*, ja hi va entrar en Ramon. Cada cop fèiem més assajos i teníem més cançons... i també actuacions. Vam anar quedant els que teníem més interès.

Igual que va passar amb el 'rock català' quinze anys més tard, Esquirols també va triomfar sense que la premsa de Barcelona se n'assabentés.

J.C: L'elit de la cultura, els representants dels artistes i la premsa era a Barcelona. Nosaltres treballàvem a les comarques i, com a molt, a alguns barris de Barcelona. Però no existíem per al món musical.

J.V: Quan vam enregistrar el quart disc, *Licor d'herbes bones*, el crític Albert Mallofré va escriure a *La Vanguardia* que havíem tret el primer disc. Em vaig empenyar com una mona i en una entrevista vaig dir que aquest home era un 'Barcinonensis Vulgaris'. Es veu que li va saber greu i estava tot ofès, però ens havia passat abans. Quan vam gravar *Fent camí*, el periodista Jordi García-Soler va publicar 'Esquirols ha tret un altre disc de cançons de muntanya'. És a dir, que no se'l va escoltar, només es devia mirar la portada i pel títol va escriure la ressenya. Fixa't fins a quin punt interessàvem a la premsa de Barcelona.

Us va faltar suport i difusió?

J.C: **Esquirols** no vam conèixer gent que ens pogués apadrinar o orientar. Tan sols el responsable d'Edigsa, Claudi Martí, i el compositor **Salvador Pueyo**. No vam tenir mai un promotor com Jaume Picas que ens ajudés. Fèiem les cançons que ens sortien de dins.

J.V: Posàvem en qüestió la Transició perquè nacionalment no s'havia fet cap progrés. Per això vam gravar "Goigs de Sant Democraç" o "En aquest país monàrquic". Cal recordar que a les primeres eleccions democràtiques ERC no va poder ni presentar-s'hi.

Esquirols Foto: Arxiu

ESQUIROLS I LA CANÇÓ POLÍTICA

Com recordeu 'Fent camí'?

J.C: És una bona autodefinitió. Va ser un disc que demostrava el camí que volíem traçar, tot i que encara no hi havia una línia clara.

R.E: A banda de "Fent camí" i "Arrels" hi ha una altra cançó molt bonica, "No us puc dir si plorava perquè plovia".

L'any 1976, en plena Transició, vau presentar el tercer disc, 'Colze amb colze'.

J.V: És el disc més polític i menys poètic, perquè les cançons són combatives. Hi ha peces com "Al banderer de la pau" o "Cançó brindis". Teníem inquietuds sobiranistes en un moment en què el nacionalisme anava de caiguda. Dir que volíem més que l'Estatut o parlar d'independència no tocava.

S: Les cançons d'aquell disc parlaven de com sentíem el que passava al país. Teníem com a referents activistes com Lluís Maria Xirinacs o animadors com **Xesco Boix**... Gent que no era elitista, sinó tot el contrari.

Aquesta lluita no es va pas abandonar al següent, 'Licor d'herbes bones'.

J.V: Componíem molt i van ser discos molt seguits. Encara hi havia cançons que qüestionaven

l'etapa de la Transició, com "Goigs a Sant Democraç". I ja és un disc més treballat. A "Majka", "Mots" o "Refranyes" es nota la mà de Ramon Estrada i de **Manel Camp**, perquè els arranjaments estaven ben treballats.

J.C: Cada vegada en sabíem una mica més i anàvem complicant les harmonies. El canvi va ser de tot el grup, per exemple, Joan Vilamala va aprendre a tocar l'acordió. Tot el canvi estructural dels membres d'**Esquirols** va venir amb aquesta idea.

S: Volíem créixer musicalment. Jo anava a classes de contrabaix a Barcelona. Teníem la inquietud de ser un grup professional.

Vau tenir alguna topada amb la censura?

J.V: Topada, no, però ens van prohibir cançons. Per exemple, quan vam enregistrar *Fent camí* ja teníem feta "No ho diguis a ningú", i aquesta ens la va denegar la censura.

S: I als recitals també ens prohibien cançons.

J.C: Recordo que a un dels recitals amb **Lluís Llach** s'hi va presentar la policia. El nostre tècnic d'estudi se'ls va endur a un bar i vam poder cantar tranquils. Es veu que els va anar traduint al castellà algunes coses i que la resposta dels policies va ser *?muy poético'*.

Amb quina cançó us quedaríeu?

J.V: Jo em quedaria amb "Fent camí", per tot el que ens ha representat, però "Torna, torna Serrallonga" és una tema imprescindible per a **Esquirols**. I n'hi ha moltes de precioses!

S: Jo gairebé cada dia encara em canto "Fent camí" o "Cada dia és un nou pas".

Dolors Roca: A mi m'agradaven molt les cançons "Plany, de Salses a Guardamar" -de Josep Huguet-, "L'àvia" o "Mediterrània"...

J.V: Recordo en alguna actuació haver mirat de reüll la Dolors i veure-li uns llagrimots mentre cantava "L'àvia"...

D.R: És que si tens una persona gran a casa...

J.c: Totes són filles d'una època. Hi ha fragments de cançons i de música que m'agraden molt. I altres, en canvi, que potser canviaria o faria d'una altra manera.

L'ESPETEC D'EN SERRALLONGA

Un altre dels grans moments d'Esquirols va ser amb 'Torna, torna Serrallonga'.

J.V: És un disc sobretot d'en Joan Crosas.

J.c: Em vaig tancar a una masia que hi ha darrere Cabrera, anant cap a la Vall d'en Bas. Em vaig emportar la guitarra i la màquina d'escriure i vaig compondre tot el disc.

S: Encara recordo el dia que ens vas dir que havies escrit una cançó en la qual apareixia en Serrallonga, però que no n'estaves gaire convençut. I ens la vas cantar...

J.V: Va ser en un bar de Manresa un dia que anàvem a Igualada, de la Baixada dels Drets. Estàveu fent un pa amb tomàquet i vam quedar impressionats perquè l'acabàveu de sentir. Jo vaig arribar tard i em va dir: "Mira quina cançó que ha fet en Joan". La va tornar a cantar i, certament, és una cançonassa.

El darrer disc que vau enregistrar va ser 'Com un anhel'... Com el recordeu?

J.V: És un disc molt elaborat...

S: ...i més críptic que els anteriors.

J.C: Ens vam atrevir a fer canvis de compassos, per exemple a "Com un alzinell", i les harmonies eren més complexes. En Ramon va tenir la pensada de parlar amb el mestre **Francesc Vila**, de Castellbell i el Vilar, que ens va ajudar molt a treballar les harmonies de veus. **Esquirols** no ens havíem plantejat mai que aquestes cançons les podien acabar cantant altres grups. El que volíem era passar-ho bé amb el que fèiem i sobretot aconseguir que arribés a la gent. Recordo concerts d'una actualitat extraordinària. Nosaltres ens ho passàvem bé i la gent també. El disc era un pas per poder seguir sumant més endavant amb cançons com "Si..." o "Com un alzinell", que eren bastant complexes. O "Del que vaig ser", un blues basat en el poema "L'elefant", de l'escriptor britànic Rudyard Kipling, que li encantava a **Pi de la Serra**.

Aquest és l'últim disc, però vas seguir en actiu i amb diversos projectes encara uns quants anys més. Un dels projectes va ser el doblatge de la pel·lícula australiana 'Les aventures de Toby Nelson', de Yoram Gross.

J.V: Va ser una proposta del director de Cavall Fort, Albert Jané, i també de l'entitat Rialles, dirigida al públic familiar.

J.C: La feina amb aquella pel·lícula va ser un encàrrec. Ens van dir que les nostres veus encaixaven amb els personatges. Recordo que hi faltaven les bases musicals i al final va venir **Manel Camp** i va fer els arranjaments i va tocar amb tots nosaltres. Va ser a partir d'aquesta experiència que el director de doblatge Arseni Corselles em va proposar de dedicar-m'hi de manera més estable. I, al final, va acabar sent el meu mestre de doblatge.

J.V: I de seguida va començar a fer personatges a la televisió i al cinema. Era l'època de la sèrie *Dallas* en català a TV3 i Joan Crosas, amb la seva veu tan greu, hi doblava la majoria d'actors negres.

S: Llavors ja no teníem gaires cançons noves, amb prou feines dues o tres. I d'aquestes en vam incorporar només una al repertori, "Si canto les penes".

El que sí que teniu gravat és un disc doble, 'El comte Arnau', amb Rafael Subirachs i la col·laboració de Maria del Mar Bonet, que no s'ha publicat mai...

J.C: Treballar amb **Rafael Subirachs** va ser molt interessant. És un músic que admiro molt i per a nosaltres va ser brutal. Primer per la recerca del repertori i després pel tractament i harmonització de les cançons; com va saber enganxar-nos a nosaltres i va aprofitar la simplicitat de la instrumentació. El resultat de la gravació va ser d'una riquesa esplèndida. Van ser dos anys de treball que recordo amb molt d'afecte.

Però no va acabar bé. Què va passar?

J.C: Vam fer un contracte per a les actuacions de la gira. Diria que anàvem a mitges, però ell en volia més.

J.V: Tot va esclatar després d'una actuació a l'auditori Manuel de Falla de Granada i a partir d'aquí tot es va torçar.

D.R: Jo no hi vaig ser. El disc el van fer sense mi, perquè em vaig retirar voluntàriament. No volia tenir tractes amb **Rafael Subirachs**. Ja veia venir que acabaria malament perquè també soc de Vic i el coneixia bé.

Hi ha la possibilitat que surti publicat?

J.V: Ho tenim gravat, però no depèn només de nosaltres.

Esquirols Foto: Arxiu

L'últim projecte d'Esquirols va ser l'espectacle 'Cançons de la lluna al barret', sobre poemes de Miquel DescLOT.

J.V: És una petita joia per recuperar, perquè va ser molt interessant. Més que a cap altre disc, s'hi nota la mà de Ramon Estrada.

R.E: Vam fer el projecte amb el compositor **Josep Pons** amb una estimació del que costaria, però l'editora PDI va dir que era massa car. I, al final, no es va arribar a enregistrar.

Però es va presentar en directe?

J.V: Sí, vam fer alguns concerts i tenim gravacions del directe.

Hi ha la possibilitat que alguna d'aquestes gravacions es pugui posar a l'abast del públic, ni que sigui a través d'internet?

J.C: A partir d'una gravació del concert que vam fer a Montornès del Vallès he fet uns arranjaments nous, he agafat veus d'**Esquirols** i ho hem tornat a gravar mantenint-hi les bases i la tonalitat. De moment ho tinc muntat, ja veurem què en faig. Potser algun dia convenceré la Dolors Roca que m'hi vingui a posar unes veus? Hi ha diverses peces com "La noia del bar", "El grumet", "Cançó de Sant Joan", "Cançó del lladre", "El drac de Sant Llorenç de Munt"...

No vau col·laborar gaire amb altres artistes, però sobresurt la vostra participació al disc de comiat de Sisa de l'any 1984.

S: En **Sisa** estava enamorat de la veu de la Dolors i ens va convidar a la cançó "Marquès apuntador". La primera part la canten a duet.

J.c: I l'arranjament és del Ramon Estrada.

D.R: Era una cançó molt estranya. Vaig quedar astorada perquè mentre gravàvem aquella peça es va beure una ampolla de xampany.

Esquirols a la gala dels Premis Enderrock 2023 Foto: Carles Rodríguez

Quin record teniu del llegat que ha representat la trajectòria d'Esquirols?

J.V: Va ser etapa molt especial de la nostra vida.

R.M.S: Una època molt bonica i també uns amics que han quedat per sempre.

S: Un grup que ens va marcar per sempre.

J.c: Per mi va ser l'inici d'un procés que va continuar. El que m'ha donat **Esquirols** és el que ha vingut després. Quan érem joves vam fer el que sentíem que havíem de fer i ara ens adonem que allò ha transcendit. Em fa molt content i soc molt feliç de veure que actualment hi ha grups joves que canten les nostres cançons.

I què ha quedat d'Esquirols a la societat?

R.M: Em sorprèn el llegat, perquè nosaltres no hi donàvem tanta importància. Tenim amics que ens expliquen que els seus fills i els seus nets canten cançons d'**Esquirols** i s'ho passen bé!

S: No ens hauríem pensat mai que les cançons duressin cinquanta anys! I el més bonic de tot és que algunes s'han convertit en populars i es canten sense saber qui les ha fet.